

Nieuwsbrief nr.3
11.07.2020

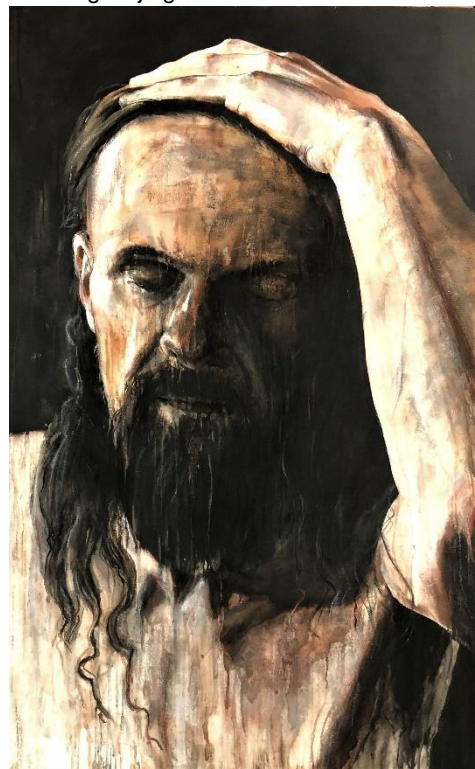

Intermezzo:

Heaven can't wait - een beeldrEYCK raadsel

Niets is wat het lijkt, ook niet op het *Lam Gods*, het altaarstuk dat Jan Van Eycks status als onovertroffen *Vlaamse Meester* bezegelt. Sinds de onthulling in 1432 brengt deze polyptiek al eeuwenlang mensen in vervoering. Na de ambitieuze restauratie die in 2012 opgestart werd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, kan het paneel straks naar het gloednieuwe bezoekerscentrum in de Sint-Baafskathedraal komen. Reden genoeg voor de stad Gent om zich als cultuurstad onuitwisbaar te profileren en 2020 in het teken van de handtekening *Johannes de Eyck fuit hic* te plaatsen. De blik van het lam als inspirerende wegwijzer heeft in dit jubeljaar een veelzijdige resem aan

culturele en toeristische activiteiten uitgelokt die de transpositie van de 15de-eeuwse luister en symbolische iconografie naar vandaag zou vertalen en begeleiden. Het Covid-19-virus heeft echter deze feestroes deels versmacht. De grootste Van Eycktentoonstelling ooit, die door het M.S.K. Gent als een *optische revolutie* wereldwijd werd verkondigd, werd vroegtijdig afgebroken. Ook het Groeningemuseum in Brugge eert de kunstenaar en kijkt vandaag naar de eigen topstukken, waarbij het schilderij van de devote kanunnik Van der Paele en Van Eycks echtgenote Margareta in de schijnwerpers staan. Dat dit baanbrekend illusionistisch realisme van Jan Van Eyck ook de hedendaagse kunstenaar niet onberoerd laat, bewijzen een aantal internationale topartiesten uit de *streetartscène* w.o. Stefaan De Croock (alias STROOK), Huyoro en Pastel, die een knipoog naar de meester maakten op enkele gevels in de Gentse binnenstad. Honoré d'O heeft zijn *lockdownstille* doorbroken met zijn associatieve en verkwikkend poëtische installatie *De handdoek* in de Gentse Sint-Jacobskerk, die de symboliek van het Lam Gods geniaal evoceert. Ook het Kunstforum van De Koolputten heeft enkele kunstenaars gebundeld die aansluiting vinden bij het retabel. Onder de noemer *Heaven can't wait* onderstrepen acht kunstenaars van het idCollectief van 11 juli tot 9 augustus hun synchronistische beschouwingen die zich beroepen op zintuigelijke begrippen zoals mentale verlossing, paradijselijke beleving, bovennatuurlijke schoonheid, zelfbespiegeling, euforische jubel en tastbare stilte. Kunst als een oneindig gesprek vol nuances, overpeinzingen, wisselende betekenissen en associaties. Net als het woord, het gebaar of de muziek is de interpretatie essentieel: wat er eigenlijk gebeurt tussen het kunstwerk en de toeschouwer. En deze presentatie ontlokt voortdurend de spirituele vingerwijzing om meer dan eens naar de hemel te kijken. En dromen openen toch de poort tot de herinnering! Maar hoe diep kan je graven in je eigen ziel? Herinneringen zijn fragiel, het resultaat van een onvermijdbaar slijtproces. *Het lam dat geslacht is, komt alle macht, rijkdom en wijsheid toe, en alle kracht, eer, lof en dank*, lezen wij in het boek *Openbaring, 5:6-7, 12*. In het centrum van het retabel staat het lam afgebeeld. Het is gewond en het bloedt. Het is dan wel geslacht, maar het staat rechtop. Deze iconografische identificatie van de verworpen Christusfiguur als *Agnus Dei* fungeert hier als veelzijdig metafoor voor persoonlijke ervaringen en eigentijdse situaties, waardoor vertrouwde motieven een nieuwe aanpak en eigen inhoud worden ingeblazen. Een nieuwe kijk geeft veelal het oude een nieuwe aanschijn, maar blijft sowieso schatplichtig aan sterk dialogische kanten en gekende gevoelsevocaties, inherent aan het thematisch gegeven. Ik refereer hierbij onder andere aan individueel en sociaal onrecht, miskennis, twijfel, gebroken vertrouwen, fysieke pijn en psychische kwelling. Maar ook de positieve geluiden als warmte, geborgenheid, optimisme, hoop en liefde blijven uiteraard onderhuids nazinderen. Kunst die werkelijk aangrijpt, confronteert de mens altijd met zichzelf. In zijn triptiek focust **Herman CLAUS** zich ook op het lam, meer bepaald op de confronterend menselijke blik die ondertussen een eigen profiel heeft gekregen met als uitspraak: *Ik ben naar jou aan het kijken, ik ben jou aan het beoordelen!* Hij plaatst het lam evenwel in zij-aanzicht, maar de ogen blijven de bindende factor, laten de kijker evenmin los. De wil tot geestelijke verbinding, tot communicatie blijft geaccentueerd. Enerzijds refereert hij aan het uitgangspunt dat ook Van Eyck bedoelde: de symbolische kracht van het mysterie van *alziendheid en alwetendheid*. Deze tekening *Het lam ziet u* raakt ook de onschuld en de dood aan, hier gesymboliseerd door de lelie

en de rode stof. *Hoewel hij geen onrecht heeft gedaan en er in zijn mond geen bedrog is geweest, wordt hij zoals een schaap naar de slachtbank geleid* (Deuterioesaja). Al deze elementen vormen de ondertoon van Claus' interpretatie, die anders dan de titel vooropstelt, eerder wacht op het kritisch oordeel van de kijker. Dit werk draait dus over waardebepaling en beslissingsrecht, over aanvaarding of verwerping. De kunstenaar die zijn schepping ter discussie stelt. **Patrik ROGIERS** is als figuur- en portretschilder begeesterd door de Bijbelse stamhouders van de mensheid, Adam en Eva, die de buitenste panelen van het bovenste register van het retabel bevolken. Sereen voor zich uitkijkend, geportretteerd in hun natuurlijke naaktheid, staan zij symbool voor de mensheid die door het *Lam* verlost is van zonde en dood. Opvallend is de achtergrond die niet het hemelsblauw als kleur heeft. De aardse

zondaars versus de hemelse figuren. De chromatische intensiteit van licht en donker die de innerlijke beweging in picturaal evenwicht en psychische beeldkracht beklemtoont, vormen veelal zijn uitgangspunt, zoals ook te zien in de Christuskoppen. De kleur blauw dicteert wel het werk van **Luc VERBIST**. Hij refereert daarbij aan het gebruik van deze kleur als teken van heiligheid, vrome deugd en bescheidenheid. Italiaanse renaissancemeesters als Botticelli, Raphaël, Leonardo en Michelangelo verkozen steevast het *azzurro* als kleur van de kleding van de Moeder Gods, waarmee zij onder meer de puurheid, de goddelijkheid en de oneindige liefde tot uiting wilden brengen. Het blauw als kracht van een geloofsbelijdenis. De Zwitserse Bauhaus-kunstenaar Johannes Itten omschreef het blauw als *symbool van stille deemoed die eigen is aan een diep geloven*. In het werk *Annunciatie* gaat Verbist op zoek naar deze sacrale gedachte. Blauw op blauw versmelten licht en schaduwzijde zich in het mysterie van de plooienveld, die uitnodigt om het onzichtbare te benaderen. De theatrale spanning binnen het beeldvlak verwekt de illusie dat het afwezige een lichamelijke krijgt, gracieus en aristocratisch, alsof het nooit anders is geweest. **Katrien EVERAERT** sluit in haar papierbatiks aan bij het weelderig decor van bloemen en planten die het botanische mysterie vormen op het centrale *Lam Godspaneel*. Met enkele suggestieve trekken, enkele vlekpunten, scheidt zij een intiem gelaagde beeldtaal die zowel een mentale als emotionele gewaarwording genereert. Net zoals het lam symbool staat voor de verrijzenis, kan deze diptiek ook gelezen worden als een menselijk verhaal van vreugde en smart, van hoop en ontgoocheling. In de donkere verfhuid van het linker paneel doemen verftoetsen, vegen en stippen op, die veeleer vanuit een prikkelend impuls zich op ons netvlies vastzetten als een bloemenguirlande in een oplichtend geel en wit. Deze bewustwording wordt vervolledigd door het monochrome geel aan de rechterzijde dat gevoelsmatig connotaties oproept van vrolijkheid, warmte, triomf, opstanding. Ook de abstracte structuren van **Ben CLOOTS** vertalen een inwendige

rijkdom die voorbijgaat aan het landschappelijk gegeven. Water, aarde en lucht blijven min of meer herkenbare basiselementen die verknipt en verschoven worden, getransponeerd tot innerlijke drijfveren met geel, blauw en rood als suggestief klankbord voor een imponerende kracht en een spirituele diepte. De architecturale identificatie die zich in hun verticaliteit van torens, kerken en tempels boven het paradijselijke groen op het middenpaneel uitstrekt en het *Hemelse Jeruzalem* zou oproepen, krijgt een eigentijdse visie in de wandreliëfs van **Rik ANNEREL**. Zijn verticalisme ontsluit een metafysische en optische dimensie, beweegt zich op het kantelpunt van het

eeuwige en het oneindige. Het belang van de geordende verticaallijn – de opwaartse beweging die ook present is in het architectuurelement van de fontein en van het altaar – ligt in het ruimtelijke spanningsveld, dat door een spel van leegten, opvullingen en minimale kleurschakeringen wordt verkregen. Net als bij polyfone muziek berust ook deze beeldtaal op niets anders dan de eigen compositorische wetmatigheden. Ook in het sculpturale werk van **Luc DE MAN** zijn wij aangewezen op de ritmering van volumes, een mathematische ordening en een ingetogen verinnerlijking. De vergeestelijkte symbiose tussen mens en natuur is het steeds weerkerend plastisch credo dat de man in zijn *Cubes* intensiveert met een psychische energie. De gesloten doosvormen van **Rudy BURM** onderscheiden zich door pure, nobele vormen die heel sterk appelleren aan ons verlangen naar perfectie en schoonheid, naar spiritualiteit en mystiek. De bijna ascetische, sobere vormgeving van deze potstructuren wordt onderstreept door de techniek van de *terra sigillata* in meestal lichte kleuren, vaak pasteltinten. Doorheen hun strak en uitgebalanceerd timbre stralen zij een intense sensualiteit uit. Ambachtelijke perfectie – een term die de Duitse kunsthistoricus en kenner van de *Vlaamse Primitieven*, Till-Holger Borchert, ook aan Van Eycks schilderkunst geeft – weet Rudy Burm in zijn potstructuren om te buigen tot een autonoom kunstwerk met een eigen beschouwelijke présence, geometrische helderheid en esthetische reflectie. In zijn gedicht *Lam Gods* schrijft Etienne Colman dat *“geraakt als door de bliksem, geen mens die blik nog kwijt raakt. Dit zijn niet de ogen van een lam dat is geslacht”*. Vraag is of het hemelse in ons nog langer wachten kan, of willen deze kunstenaars effectief een lans breken voor verwondering en verbeelding, zodat wij in deze post-coronatijd eindelijk weer schoonheid kunnen koesteren? Een beeldREYCK raadsel ligt voor u ... slechts op *anderhalve meter* !

